

להכניס את הטבע לגן

עלון סקוון על חצר הגן

דבר מנהלת האגף
סימה חדד

גינת טבע מאפשרת התנסות רב-חושית התואמת ללמידה של ילדים צעירים בגישה התפתחותית. פעילויות ולמידה במרחבים טבעיים הן משמעותיות לילדים צעירים. על פי מחקרים, ילדים נמשכים באופן טבעי לעולם הטבע ואוהבים צמחים ובעלי חיים, חול, אדמה ומים.

תפקיד המחנך לזמן לילדי גן התנסות חושית מגוונת עם יצורי החיים. דרך הפליאה אנחנו מכירים ואוהבים את העולם ועל המחנך בגיל הרך לעודד פליאה ואת שמחת הגילוי. אהבה וכבוד לעולם הטבע והנופים הם משאבים חיוניים והכרחיים למזון, לבריאות ולרוח שלנו, והם תנאי הכרחי להמשך קיומנו בדורות הבאים.

ערכי הסביבה, התרבות והמורשת שאנו רוכשים בשחר ילדותנו הם אלה שמעצבים אותנו, את אופיינו, את הכרתנו, את העדפותינו ומתוך זה את עיצוב העולם שאנו חיים בו. שאול טשרניחובסקי כתב בשיר מפורסם ש" האדם אינו אלא תבנית נוף מולדתו".

לגעת בטבע – גינות טבע בגן הילדים

ברברה אנדרס

קסמה של גינת הטבע בגן ילדים הוא ההתחברות למעגלי החיים, לדברים הפשוטים והאמתיים, לספר את הסיפור של הגילוי היומי: לשחק עם עלה, להריח פרח, לגעת בעץ, לשחק בחול ולהתלכך, לקפוץ בחברותא לשולית מים, להקשיב לרשרוש העלים, שמתנענעים ברוח ולמקהלת ציפורים של בוקר. בגינת הטבע, עושר של תנועות, צלילים, ריחות, צורות, מרקמים, צבעים והפתעות

[להרחבה](#)

גינה לי חביבה – על חשיבות הגינה לילדים

ד"ר נירית אסף-רייזל

הגינה בגן הילדים מאפשרת לילד חוויית גילוי ופליאה, חוויה רב-חושית בטבע ללא צורך לצאת אל מחוץ לגדר. ההתנסות בגינה מאפשרת מפגש וחשיפה למגוון רחב של נושאים שכיום, במציאות של רוב האוכלוסייה בארץ, החשיפה אליהם מועטה; נושאים שלא ניתן לחוותם בין ארבעה קירות של גן, וכן התנסויות בפעילות פיזית, עבודת כפיים וכישורים חברתיים.

[להרחבה](#)

גינה אקולוגית חינוכית

ברברה אנדרס

גינה אקולוגית בגן הילדים נותנת ביטוי לתפיסה ההוליסטית ולטיפול ערכים שקשורים להיבטים סביבתיים למורשת ולתרבות הארץ ישראלית. גינה אקולוגית שמותאמת לגיל הרך, משלבת אלמנטים של נוף וצמחי

[להרחבה](#)

ארץ ישראל יחד עם גידולים חקלאיים

הגינה האקולוגית – מבט אל החוץ ואל הפנים

אביבה שפר, גננת בגן חרוב, רקפת

כשנבנה גן חרוב ברקפת לפני כ-15 שנה, שאלה האדריכלית שתכננה את המבנה אם יש לי בקשות מיוחדות. כשראיתי שחלונות הגן מתוכננים להיות גבוהים, ביקשתי להוריד אותם לגובה ילדי גן. עוד ביקשתי שהחלל יהיה אחד וללא מחיצות.

להרחבה

עץ אחד ואורחים רבים

אורית אלמוג, בוסתן תם, מרכז העשרה, גני חוף הכרמל

"בוסתן תם", כמו גנים רבים בארץ, התברך בעץ חרוב שכזה. עץ החרוב מניב כמויות לא מבוטלות של פרי הנאסף מתחתיו, לכן החלטנו להתאים את הפעילות לאופיו של העץ וליהנות מהכמות הבלתי מבוטלת של תרמילי החרוב והצל מתחתיו. תנאים אלה זימנו לנו מרחב פעילות חוץ גנית מרתקת ומהנה: למנוחה, לחקר, למשחק ולטעימה

להרחבה

"גינת פרפרים"

איריס שטיין, גן תפוח, מנוף

במסגרת פרויקט "גן ירוק מתמיד" בחרנו השנה להקים "גינת פרפרים" בשטח ציבורי ביישוב. "גינת פרפרים" זוהי גינה של צמחים ופרחים המושכים פרפרים.

צנת סקילי ©

להרחבה

למידה משמעותית בגבעת הפרחים בחצר הגן

אביבית חטב-קלנג, גן אלמוגן, מושב רשפון

הפעילות בחצר הגן היא חלק מתכנית הלימודים בגן הילדים. הילדים מתנסים, פועלים, חוקרים, יוצרים ואף יכולים לנוע בחופשיות במרחב, לקיים פעילות גופנית חופשית או מונחית הן במרחב והן על המתקנים. החצר היא מקום שבו ניתן להתבונן בתופעות טבע ובשינויים החלים במשך עונות השנה. חצר הגן משמשת אותי גם בפעילות בעבודה קבוצתית, פעילות אשר חושפת את הילדים לנושאים של מדעי טבע וסביבה.

להרחבה

מצלמים את פרחי הבר

אביבית קלנג-חטב, גן אלמוגן, רשפון

הפעילויות במצלמה בגן הילדים משמשות לתיעוד, להעברת מידע, להבעת רגשות וכולי. הצילום עוסק בעיקר במיומנויות ההתבוננות בסביבה – "לתפוס" רגע מסוים. המצלמה היא כלי לצפייה במרחב הטבעי שילדים מטיילים בו ומתעדים אותו במהלך השנה

להרחבה

גינת הבושם של ילדי הטבע

שירין בוסניאק, כפר מנא

גינת הבושם היא המקום היפה והאסתטי שמאפיין את אשכול הגנים "ילדי הטבע" בכפר מנדא. בגינה סוגים שונים של צמחים (עצים, עציצים, צמחי מרפא, ורדים מכל הסוגים והצבעים), פינת חי, חממה, ברכת דגים, מפעל ליצירת בשמים, משטח דשא, מזרקה בצורת מפל, וטבון לאפייה.

להרחבה

גן רימון- עין חרוד מאוחד

הטיול התנועתי בסביבות טבעיות ועירוניות בקרבת הגן מיכל טל,

נושא מרכזי בתכנית הלימודים בחינוך הגופני בגן הילדים הוא שילוב תנועה בסביבה הפיזית והחברתית של הילדים. הסביבה הפיזית כוללת בהגדרתה את מרחבי הפעילות שבכיתת הגן ובחצר הגן וכן את המרחבים הטבעיים והעירוניים שבקרבת הגן, כמו פארק, גן שעשועים, חורשה, מגרש חולי, ערמת חול, רחבת ספרייה, מתחם של מרכז קהילתי ועוד.

להרחבה

מדעים וסביבה באמצעות "בוסתן ירושלמי"- יוזמת השתלמות במנח"י (מנהל חינוך ירושלים)
אורלי שבח, מנהלת גן מילו"א "גן בבוסתן", ירושלים
בשיתוף המדריכות איילה חמילבסקי והדס ברין

לפני כשנה החלטנו שלוש מדריכות לגנות, בהובלתה של ד"ר דיאנה פינאס וגב' ברברה אנדרס לתכנן **השתלמות בירושלים שתחשוף את הגנות לתחומי המו"ט והחינוך הסביבתי**. חשנו צורך להרחיב ולבסס את התחומים הללו ואת החיבורים בינם לבין התכנים הנלמדים בגן

להרחבה

הקמת גינה אקולוגית בשיתוף ילדי גן "דקלים" והוריהם

סיגל כהן עזריה, גן דקל, רמת השרון

אנו בגן שמנו לנו למטרה לשפר את המערכות האקולוגיות בטבע באמצעות יצירת סביבה תומכת לבעלי החיים, חינוך לשמירה על הטבע לרווחת בעלי החיים והקהילה, והקמת גינה אקולוגית. במסגרת החינוך להגברת המודעות הסביבתית בגן, הילדים הפיקו זבל אורגני מקומפוסט, הקימו תיבות קינון, מתקני האכלה ושתייה לציפורים וגידלו צמחים מושכי חרקים וציפורים, תוך הכרת תכונותיהם.

[להרחבה](#)

הסוכה הירוקה

מרעי נרג'ס, גן אלשומוע, ערערה

חצר הגן שלנו מאפשרת פעילויות קבועות מכוונות במשך כל היום. בחצר סוכה ירוקה שהקמנו ביחד עם ילדי הגן והוריהם. במרחב זה אנו מגדלים דלעת על ארבעה קירות, ועל הרצפה פרסנו מזרנים וכריות לישיבה נוחה ומפנקת.

[להרחבה](#)

שיחות מסביב לקן הנמלים

ציפי פידר גן אורן, מושב ינוב

הכול התחיל באפריל כשחזרנו מחופשת הפסח ומצאנו שיירות של נמלים בשדה החיטה המצויב אשר בחצר הגן. הילדים שמו לב כי הנמלים סוחבות אל הקן שאריות של גבעולי חיטה וזרעי חיטה שנפלו על האדמה, התבוננו על הנמלים דרך זכוכית מגדלת וניסו לתאר את גוף הנמלה ולעקוב אחרי השיירה

[להרחבה](#)

סוד הגן הקסום, מפגש עם טבע עירוני באשכול גנים

יעל וلد – אשכול גנים ערמונים רמת גן

ציפורים מצייצות; קיפוד שמגיע לביקור פתע; שבלולים קטנים שרק בקעו מהביצה יושבים על עלה של בצל ירוק; נרקיס פורח, ולידו עלים יפהפיים בצורת לב שהתחילו לצמוח ואין לדעת מה יפרח מהם. כל אלה הם חלק מגינה קסומה בלב רמת גן.

להרחבה

איך בוחרים מה לשתול בגן?

צמחי נוי ובר המומלצים לשתילה במוסדות חינוך

צ'ריל קמפר

צמחים בגן הילדים הם מקור לבריאות פיזית ונפשית. הצבה של כדים, סלים ואדניות בתוך הגן ושתילת שיחים, עצים ופרחים בחצר מנגישים לילדים ולאנשי הצוות אווירה ירוקה, נינוחה וקרבה לעולם הטבע. משרד החינוך מעודד שתילת עצים ושיחים בחצרות מוסדות חינוך. לשם כך פורסמה בחוזר מנכ"ל תשע"ג 6(א), 01 בפברואר 2013 העוסק בסידורי בטיחות במבני מוסדות החינוך, רשימת צמחי נוי ובר המומלצים לשתילה.

להרחבה

זר פרחים מוזיקליים

יהודית פינקיאל

(רב השירים המופיעים בקובץ לקוחים מהחוברת "זמר לך לגיל הרך" – שירי עונות)

"זר פרחים" הוא קובץ שירים המתאים ליכולתם השירית של הילדים, בכך שהטקסטים שלהם קצרים, המקצבים שלהם פשוטים אך לא פשטניים והלחנים שלהם בעלי מנעד מצומצם. ליד השירים מופיע סיפורם, ומוצעת פעילות המעשירה את החוויה המוזיקלית. פעילות זו תוכל לטפח את הקשר שלנו לטבע, להעלות לנו ריחות באף, ואף לפתח סקרנות והתבוננות כלפי הארץ ונופיה.

להרחבה

מקורות מידע וקישורים

שותפים לכתיבת העלון:

חברות מטה האגף (לפי סדר א'-ב')
ד"ר אסתר ברוקס, ברברה אנדרס,
יהודית פינקיאל, מיכל טל,
ענת סקילי, צ'ריל קמפר קוצ'ר

כותבים אורחים:
ד"ר נירית אסף-רייזל, סמינר הקיבוצים
גננות

עריכה לשונית: נילי גרבר
עריכה גרפית: עדי לוסטיגר

"ופקחת ביום ההוא את עיניך והצצת ישר אל
תוך עיני הטבע וראית בהם את תמונתך וידעת –
כי בהתעלמך מהטבע, התעלמת מעצמך",
(א"ד גורדון, האדם והטבע).